

GESCHIEDENIS VAN HET CHRISTENDOM

Ab Flipse, *Christelijke wetenschap: Nederlandse rooms-katholieken en gereformeerden over de natuurwetenschap, 1880-1940*. Hilversum, Uitgeverij Verloren, 328 pp., 2014, € 29.

Centraal in dit proefschrift staat de vraag hoe gereformeerden en katholieken omgingen met de vraag naar de verhouding tussen geloof en wetenschap in de periode tussen 1880 en 1940. Hoe zagen de verschillende levensbeschouwelijke concepten van wetenschap eruit? Waar zitten de parallellen en waar de verschillen? En wat kwam er uiteindelijk van terecht? Het boek begint met een beschrijving van de neocalvinistische wetenschapsidealen van Kuyper, Bavinck en hun geestverwanten. De katholieken, die helemaal niet zo'n geleerde geleding van de bevolking vormden, spiegelde zich aan de werkzaamheid van de neocalvinisten en Anti-Revolutionairen. Gereformeerden en katholieken bleken ook verenigd in het verzet tegen de natuurwetenschap die zich gaandeweg de 19de eeuw steeds meer had losgezongen van theologie en geloof. De wetenschap was in de ogen van Kuyper c.s. en de katholieken een bolwerk van secularisme en atheïsme. De evolutietheorie speelt gedurende de hele periode een sleutelrol in discussies over geloof en wetenschap. Met name het toeval en willekeur dat centraal staat in de evolutietheorie als ook het idee dat de mens is voortgekomen uit 'lagere' diersoorten was tegen het zere been van veel gelovige geleerden. Gereformeerden zagen een conflict tussen de evolutietheorie en hun (meestal letterlijke) Bijbelopvatting, katholieken hadden problemen met het gebrek aan doelgerichtheid van het evolutieproces en het probleem van de uniciteit van de mens. Om de atheïserende werking van de geseculariseerde wetenschap tegen te gaan, gingen gereformeerden en katholieken op zoek naar een eigen christelijke wetenschap. De gereformeerden deden dit vanuit hun Bijbelgetrouwheid en vanuit een scheppingsleer die God als een alomtegenwoordige, immanente kracht in het universum beschouwde (waarbij uiteindelijk het vitalisme een grote rol speelde). De katholieken deden dit vanuit een neothomistische inspiratie waarbij vooral teleologie centraal stond. In eerste instantie leken, juist door hun gedeelde visie en streven, gereformeerden en katholieken tot elkaar te komen, later groeiden zij uit elkaar, en tegen het einde van het tijdperk – toen ook het failliet van de gereformeerde wetenschapsconcept was gebleken – leek iedere gemeenschappelijkheid ver te zoeken. Vanaf de jaren '50 verdwijnen zowel het neocalvinistische als het neothomistische wetenschapsideaal vrijwel volledig van het toneel. Flipses studie is genuanceerd en geeft een prachtig beeld van gereformeerde en katholieke discussies omtrent geloof en wetenschap (waarbij, toegegeven, de grootste aandacht naar de gereformeerden uitgaat). Daarbij gaat Flipse ook behoorlijk diep in op de theologische en godsdienstfilosofische achtergronden. Al met al draagt deze zeer leesbaar geschreven studie over een roerig tijdperk bij aan het in kaart brengen van de geschiedenis van de ook vandaag nog altijd voortdurende Nederlandse discussies omtrent geloof en wetenschap.

Taede A. Smedes, Nijmegen